

BUGUNGI KUNDA TILGA E'TIBOR VA O'ZBEK TILIDA NUTQ VOSITALARINI SHAKLLANTIRISH

Umirzaqova Nargiza Bahodirovna

Andijon viloyati Paxtaobod tumani 51-DIMI

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada o'zbek tili ya'ni ona tilimiz haqida muhokamalar. Hozirgi kunda yosh avlodni ona tilimizga hurmat va sadoqat ruhida tarbiyalash borasida keng ko'lamli islohotlar haqida qisqacha ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: ona tili, tilshunos, o'zbek alifbosi, qonun, hukumat qarori.

KIRISH.

Tilning, dastlabki tilning paydo bo'lish masalasi insoniyatni qadimgi zamonlardan beri qiziqtirib keladi. Qadimgi davrlardan boshlab tilning kelib chiqishi haqida ko'plab nazariyalar, ta'limotlar paydo bo'ldi. Lekin bu nazariya va ta'limotlar tilning kelib chiqish masalasini hanuzgacha uzil-kesil hal qilib bera olgani yo'q. Til davr bilan, zamon bilan hamohang ravishda o'zgarib boradi, ba'zan turli ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar oqibatida, muomaladan chiqib ketishi ham mumkin. Masalan, o'tmishda jahon madaniyati rivojiga katta hissa qo'shgan feklar va rimliklar so'zlashgan qadimgi grek va lotin tillari davrlar o'tishi bilan muomaladan chiqib o'lik tilga aylanib qolgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METADOLOGIYA

O'zbek tili turkiy tillar oilasiga mansub bo'lib, hozirgi kunda ushbu til Yer yuzi aholisining qariyb 50 million aholisi uchun asosiy muloqot vositasidir. Shunday ekan, tilimizning mavqeyiga qaratiladigan e'tibor ertangi avlodning kelajagi haqida qayg'urishimizning muhim asosi hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan, mamlakatimizda o'zbek tilining davlat tili sifatidagi mavqeyi va nufuzini oshirish, jamiyatning barcha sohalarida faol qo'llanilishiga erishish, yosh avlodni ona tilimizga hurmat va sadoqat ruhida tarbiyalash borasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Mustaqillik davri tarixiga nazar soladigan bo'lsak, tilga e'tibor, uning mavqeyini qonuniy jihatdan

mustahkamlab qo'yish mustaqillikka erishishning dastlabki qadamlaridir desak mubolag'a bo'lmaydi. Davlat tilini izchil joriy etish jarayonini takomillashtirish va lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosiga mukammal o'tishini ta'minlash maqsadida O'zbekiston Respublikasining 1989-yil 21-oktabrda «O'zbekiston Respublikasining davlat tili haqida»gi Qonuni qabul qilindi va O'zbekiston Respublikasining davlat tili o'zbek tili deb e'lon qilindi. Qonun bilan O'zbek tilining O'zbekiston Respublikasi hududida davlat tili sifatida amal qilishining huquqiy asoslari ushbu Qonun va boshqa qonunlar bilan belgilab beriladi. Aynan ana shu tarixiy hujjatga binoan o'zbek tili mustahkam huquqiy asos va yuksak maqomga ega bo'ldi. Binobarin, 1953-yilda YUNESKO tashkiloti ekspertlari "davlat tili" va "rasmiy til" tushunchalarini farqlashni taklif etgan. Unga ko'ra Davlat tili - siyosiy, ijtimoiy va madaniy sohalarda ma'lum bir davlatda integratsiya (birlashtiruvchi) vazifasini amalga oshiradigan, shuningdek ushbu davlatning ramzi sanaladigan tildir. Rasmiy til – davlat boshqaruvi, qonunchilik, sud jarayoni tilidir. 1993-yil 2-sentabrda esa O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi tomonidan "Lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosini joriy etish to'g'risida"gi Qonun qabul qilindi. Bugungi kunda bu ishlarning tadrijiy davomi sifatida lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosini joriy etishni yanada takomillashtirish bo'yicha amaldagi qonun hamda hukumat qarorlari yanada mustahkamlanmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Mamlakatimizda o'zbek tilini yanada rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6084-son Farmoni bilan 2020-2030-yillarda o'zbek tilini rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirish konsepsiyasi, 2020-2030-yillarda o'zbek tilini rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirish konsepsiyasini 2020-2022 yillarda amalga oshirish dasturi, 2020-2030-yillarda o'zbek tilini rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari tasdiqlandi. 2020-yil 10-aprelda esa Davlatimiz rahbari tomonidan "O'zbek tili bayrami kunini belgilash to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni imzolanib, 21-oktabr O'zbek tili bayrami kuni etib belgilandi. Davlatimiz rahbarining Birlashgan Millatlar Tashkiloti anjumanida jahon hamjamiyatiga qarata tarixda birinchi marta hammani birday to'lqinlantirgan, O'zbekiston g'ururini yuksakka

ko'targan tarixiy nutqini o'z ona tilimizda so'zladi. Ma'lumki, taniqli olim German Vamberi "Abulg'oziy Bahodirxonning ko'pgina ishlari Boburni xotirga tushiradi, jahon uning "Shajarai turk" nomli tarixiy asari uchun minnatdordir", deb yozgandi o'zining "Buxoro yoxud Movaraunnahr tarixi" asarida. Bunda olim Bobur bilan Abulg'oziyning el-yurtni obod va ozod ko'rish ishtiyoqida astoydil harakat qilgan ikki davlat arbobi sifatidagi o'xshash jihatlarini, ayni paytda, ularning tengi yo'q ijod namunalarini nazarda tutgan. Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat O'zbek tili va adabiyoti universitetida bajarilayotgan "O'zbek tilida neyning: me'yoriy-huquqiy asoslarini yaratish" mavzusidagi amaliy loyiha doirasida ishlab chiqarish, savdo obyektlari, kompaniya, firma, mahsulotlarga nom qo'yish jarayonini yengillashtirish, milliy an'analarimiz va mentalitetimizga yot nomlar berilishining oldini olish, "Davlat tili haqida"gi Qonun ijrosini ta'minlash yuzasidan uslubiy ko'rsatmalar ishlab chiqilib, nomlar zaxirasi yaratildi. Universitetda "O'zbekcha nomlash laboratoriyasi" hamda internet tarmog'ida tadbirkorlar va ishlab chiqaruvchilar uchun uznom.uz sayti faoliyati yo'lga qo'yildi. Ushbu sayt orqali tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanuvchi kishilarga firma, korxonalar, savdo obyektlari, ishlab chiqargan mahsulotlari uchun milliy nomlar taqdim etilmoqda. Mazkur xizmat turi orqali nom yaratish jarayonida o'zbek tili me'yorlarining buzilishi bilan bog'liq holatlarga chek qo'yiladi

XULOSA.

Xulosa qilib aytganda, Vatan, xalq kelajagi, o'zlikni anglash, o'z ona tilisining sofligini ta'minlash yo'lida ogoh, fidokor bo'lmaslik mumkin emas, bu har bir inson umrining asosiy mazmun va mohiyatini tashkil qiladi. Bu da'vatkor so'zlar hech vaqt o'z ahamiyatini yo'qotmaydi, chunki qadriyati mustahkam xalqimiz tilimizga e'tiborini hech ham susaytirmaydi. Hamma vaqt zamonaviy bo'lib yashayveradi. Vatanimiz mustaqilligini mustahkamlash borasida hali ko'p ishlar oldinda turgan hozirgi vaqtda bu shiorga qayta-qayta murojaat qilish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ne'matova D. O'zbek ilmiy tilshunosligi. -Toshkent: Muharrir nashriyoti, 2020.-160 b
2. Nurmonov A. Tanlangan asarlar.-Toshkent: Akademnashr, 2012. Jild II.
3. <https://kh-davron.uz/kutubxona/uzbek/zuhriddin-isomiddinov-uch-maqola.html>
4. <http://til.gov.uz/uz/news-and-announcements/anons/111>